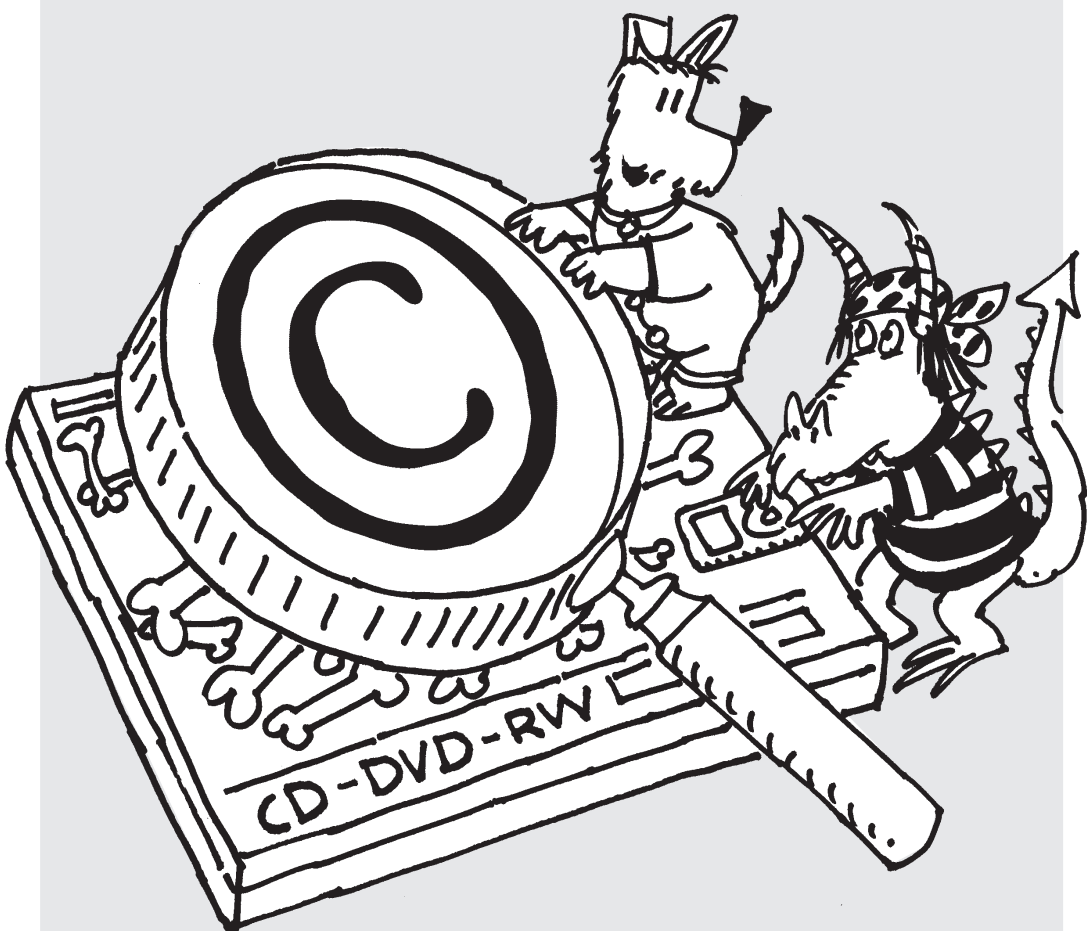

Tro inte utan ta reda på!

livet är trist utan kultur

- 1 Kombinera upphovsman med rätt verk.

sångerska

författare

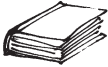
illustratör

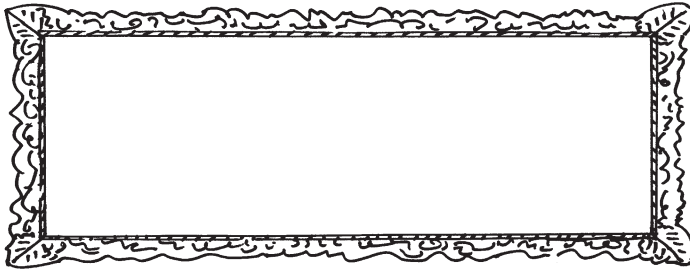
regissör

kompositör

- 2 Beskriv med egna ord vad ordet verk betyder i ramen nedan.

- 3 Skriv in i tankekartan vilken slags kultur du tycker om.

Jag och
kulturen

Läs hemma
kapitlen Pappa är
förtrollad och
Mamma är i fjara

Originalprodukter är häftigare än förfälskningar och piratkopior

1 Diskutera med ditt par vad det finns i texten som Siri tycker är äkta.

2 Tänk ut sådant som du tycker är äkta med hjälp av de givna bokstäverna.

Ä _____
K _____
T _____
H _____
E _____
T _____

3 Ordna om bokstäverna så att de bildar ett nytt ord.

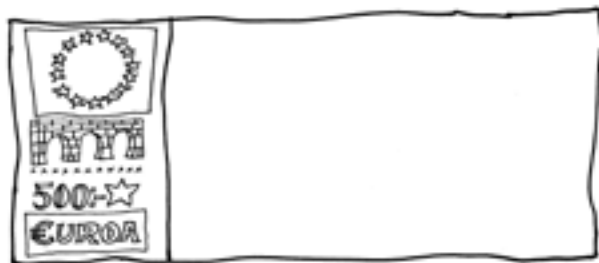
Urgils P. Rung _____

Kia Rita Pop _____

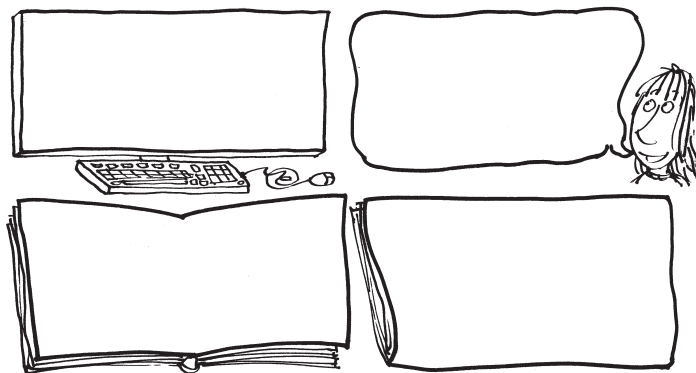

Rättrådighet och hederlighet

- 1 Vad behöver vi lön till? Skriv ditt svar på sedeln.

- 2 Siri ville veta hur det är med saker och ting och sökte svar på och information om de mest varierande frågor. Skriv in i bilderna vilken information du kan få med hjälp av en dator, en tidning, en bok eller en person.

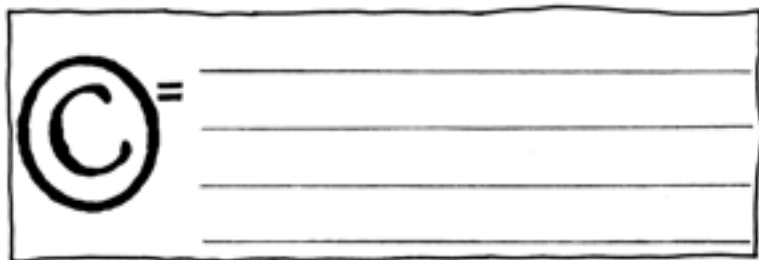
- 3 På vilken fråga vill du ha ett svar?

Juntunen - Savolainen: Suomen
lasten lakikirja (Lasten keskus Oy. 2007)

www.antipiracy.fi
www.kopiraatti.fi
www.tekijanoikeus.fi

1 Skriv med egna ord vad symbolen betyder.

2 Sök i olika böcker efter upphovsmännens "tassmärken", med andra ord symboler för upphovsrätt.

Bokens titel: _____

© : _____

Bokens titel: _____

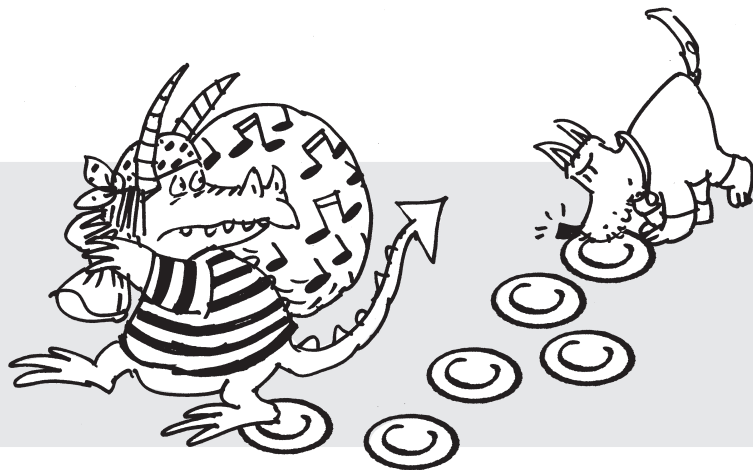
© : _____

Bokens titel: _____

© : _____

Bokens titel: _____

© : _____

Respekt för andras arbete

Lyssna på en låt tillsammans med klassen.

Innan ni lyssnar, komplettera bilden med uppgifter om verket.

Efter att ni har lyssnat, rita in och skriv ner de tankar som musiken väckte.

Tankar...

Ord...

Verk: _____

Låt: _____

Kompositör: _____

Artist: _____

Bilder...✱

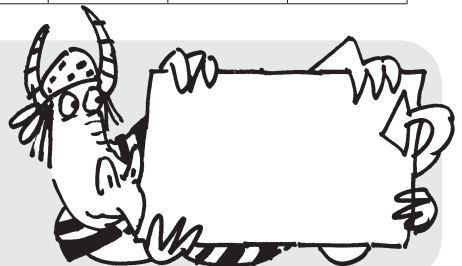
Tror du eller tar du reda på?

Undersök tillsammans i gruppen vilka av påståendena nedan ni får respektive inte får göra. Diskutera i gruppen om varje punkt. Ta sidan 7 till hjälp. Sätt ett kryss för det alternativ du anser vara rätt.

	S just så är det	F stämmer inte	? ingen aning
1. Jag får kopiera några få avsnitt ur en bok.			
2. Jag får sälja gamla serietidningar på loppmarknaden.			
3. Från semesterresan får jag ta hem till Finland en piratkopierad dvd-skiva för eget bruk.			
4. Jag får kopiera hela boken som jag lånade på biblioteket.			
5. I mitt föredrag får jag med egna ord skriva om uppgifter i en annans verk.			
6. Min kompis får kopiera sitt eget dataspel till mig.			
7. Jag får lägga ut mina vänners bilder på nätet om de har gett mig sina bilder.			
8. Jag får bryta kopieringsskyddet på dvd-filmen och kopiera den för eget bruk.			
9. Tillsammans med några av mina kompisar får jag titta på den video eller dvd som jag har hyrt.			
10. Från en original cd-skiva får jag kopiera musik till min egen mp3-spelare.			
11. Efter att 50 år har gått från upphovsmannens död får jag fritt använda alla verk.			
12. Jag har upphovsrätt till de arbeten som jag har gjort på teckningstimmarna.			
13. Jag får ta intryck av andras idéer och arbetsmetoder.			
14. Det är, i princip, lika fel att på nätet skaffa sig en piratkopia av en skiva som att stjäla den i butiken.			
15. För eget bruk får du utan tillstånd ladda ner filmer och tv-serier på nätet så länge som du ser till att du inte sprider dem vidare.			

Kontrollera till slut på hur många punkter du har svarat rätt. De rätta svaren finner du på sidan 10. Räkna ännu den sammanlagda poängsumman.

rätt svar = +1 poäng
fel svar = -1 poäng
? = 0 poäng

Utan tillstånd får du

- med egna ord sprida information om en annans verk till exempel på internet, i en skoluppsats eller i en tidning.
- för ditt eget bruk tillverka några kopior av andra verk än dataprogram och -spel. Ett villkor är att du tillverkar kopiorna från en laglig källa (verket/verksexemplaret som skall kopieras skall vara lagligt tillverkat eller överfört till allmänheten).
- också ta en kopia till din kompis av den ursprungliga cd-skiva som du har köpt, förutsatt att du ser till att det sammanlagda antalet kopior aldrig är flera än några stycken.
- sälja äkta originalverk på till exempel en loppmarknad.
- låna och använda andras idéer.
- till exempel kopiera en cd-skiva, som du har lånat på biblioteket, till din mp3-spelare.
- på en inspelande digitalbox spela in filmer och program som har visats på tv.
- från hela världen för eget bruk ha med dig lagligt tillverkade cd-skivor, filmer och serietidningar och sälja dem till exempel på en loppmarknad.
- ta bort eller kringgå till och med ett effektivt tekniskt skydd på en cd-skiva eller dvd-inspelning som hindrar dig från att titta på eller lyssna till verket. Däremot får du inte ta en kopia av inspelningen.
- utgående från citaträtten i ditt eget verk ta med en liten bit av en annans verk, till exempel en textstump ur en bok. Då måste du tala om vems verk det är du citerar.
- fritt använda och kopiera ett verk efter att skyddstiden har gått ut. För upphovsmannen är skyddstiden 70 år från upphovsmannens dödsår. För utövande artister och ljudupptagningsproducenter är skyddstiden 50 år från inspelningen eller utgivningen av inspelningen. Et så kallat vanligt fotografi, som inte når upp till verkshöjden, är skyddat i 50 år.
- tillsammans med några av dina kompisar titta på den dvd-film som du har hyrt.

Utan tillstånd får du inte

- på nätet lägga ut andras material som är skyddat av upphovsrätten.
- lägga ut andras fotografier, texter eller musik på nätet.
- låta trycka till exempel postkort av en tavla som du har köpt. Om du vill göra det måste du separat komma överens om detta med den som har målat tavlan.
- offentligt visa en film, till exempel en dvd-film, som du har hyrt.

Det är förbjudet

- att ens för eget bruk ladda ner upphovsrättsskyddade filer som utan tillstånd finns på nätet, till exempel musik eller tv-serier.
- att kringgå ett effektivt kopieringsskydd som skyddar verket från att kopior tillverkas av detta.
- att sälja piratkopierade inspelningar eller att för eget bruk ta in i landet ens en enda piratkopia.
- att tillverka privata kopior av dataspel eller dataprogram. Av dessa får du endast ta säkerhetskopior.

En serie

Rita en serie i det rutfält som din lärare delar ut. Använd åtminstone en av de givna pratbubblorna.

Gör ett utkast till serien här

Kontrakt

_____ överlåter sitt arbete för tryckning
namn

_____ till

Verket får säljas för följande ändamål:

Verket får inte användas för andra ändamål.

_____ datum

_____ underskrift

_____ underskrift

1. S
2. S
3. F
4. S
5. S
6. F
7. F
8. F
9. S
10. S
11. F
12. S
13. S
14. S
15. F

Författare: Klasslärare Nina Viitanen och Henna Ylihärslä

Illustrationer: Illustratör Jukka Lemmetty

Översatt till svenska av Barbro Söderman

Layout: Antero Airos